

спеціалізаціями. При цьому залучають університети до співпраці та місцевий бізнес, який зацікавлений в інноваційних розробках та науковому потенціалі закладів вищої освіти.

Отже, стимулювання розвитку стартап-руху в Україні на даний момент, здійснюється за підтримки проєктів співпраці між університетами, міжнародними інституціями, громадськими організаціями, профільними міністерствами та іншими, дотичними структурами. Така співпраця є досить ефективною, а участь в подібних проєктах сприяє зближенню університетської освіти з потребами ринку праці, формує у здобувачів підприємницькі навички та орієнтує їх на самозайнятність та створення власної справи.

Література:

1. Смачило В., Халіна В., Чайка Д. Формування локальної стартап-екосистеми. Економіка та суспільство. 2021. (23) URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/148/142>
2. «Підприємницький університет» – новий рік розвитку інновацій та стартап-проєктів у закладах вищої освіти URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/pidpriyemnickij-universitet-novij-rik-rozvitku-innovacij-ta-startap-proyektiv-u-zakladah-vishoyi-osviti>
3. 1991 Mariupol URL: <https://cutt.ly/1kcTYx3>
4. Про вжиття заходів щодо створення Харківського муніципального стартап-центру URL: <http://kharkiv.rocks/reestr/681132>

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Тохтамиш Т.О., Лісняк А.А.

Необхідність розробки Стратегії розвитку вищої освіти [3] викликана завершенням у 2021 р. дії Національної стратегії розвитку освіти в Україні (Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 [2]), посиленням глобальних викликів, які виникли перед світовою економікою на сьогодні, посиленням впливу глобального ринку праці й освітніх послуг, ризиків і загроз, які повстали перед економікою країни в останні роки, а найбільше – розвитком технологій нового покоління, загостренням демографічних і соціальних проблем тощо.

Головною проблемою розвитку вищої освіти залишається відсутність довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку України, що ускладнює створення моделі вищої освіти, адекватної цілям майбутнього країни.

Згідно з Законом України «Про вищу освіту» [1] підготовка фахівців здійснюється за освітніми чи науковими програмами на таких рівнях вищої освіти:

- початковий (з коротким циклом навчання) з присвоєнням

освітньо-професійного ступеня «молодший бакалавр»,

- перший (бакалаврський) рівень з присвоєнням ступеня «бакалавр»,

- другий рівень – «магістр»,

- третій (освітньо-науковий / освітньо-творчий) – «доктор філософії» / «доктор мистецтв»,

- вищий науковий рівень – «доктор наук».

Вища освіта в Україні має масовий характер, рівень охоплення вищою освітою населення традиційного офіційного віку навчання є високим – 82,7 %, за цим показником Україна у Глобальному інноваційному індексі 2020 р. посіла 14-те місце зі 131 країни. Меншим є охоплення у Німеччині (70,2 %, 28-ме місце), Польщі (67,8 %, 34-те) та Великій Британії (60 %, 46-те місце).

В проєкті зазначено, що за даними Міжнародної Асоціації Університетів (WHED – World Higher Education Database¹⁴), у світі налічується близько 18 400 університетів. В Україні мережа університетів – одна з найбільш щільних: на 1 млн населення припадає 6,7 університету та 8 коледжів, технікумів і училищ. Ще більша щільність у Польщі – 9,2 університету (та прирівняні до них ЗВО), у Німеччині та Великій Британії мережа менша за охопленням (4,3 та 3,7 університетів відповідно).

Згідно даних Мінстату кількість ВНЗ поступово зменшується – станом на початок 2019/2020 н.р. кількість університетів, інститутів, академій зросла порівняно з 2014/2015 н.р. на 1,4% (до 281). Однак кількість технікумів, коледжів та училищ стала меншою на 12,7% (338 закладів).

Кількість університетів, академій та інститутів державної форми власності в Україні у 2018 р. становила 209 закладів, або 74,4%. Подібний розподіл між державною та приватною формами у Німеччині (66,3% державних університетів), у Польщі та Великій Британії ситуація протилежна – питома вага державних університетів складає 38,1% та 21,8% відповідно, але однозначного висновку про ефективність тієї чи іншої форми власності ЗВО зробити не можна.

Розвиток інфраструктури вищої освіти в Україні демонструє дві ключові тенденції: стрімке зниження кількості технікумів, коледжів та училищ, які готували спеціалістів технічних спеціальностей, зростання чисельності університетів, академій і інститутів, навчання в яких орієнтовано на більш ґрунтовну підготовку.

Не перший рік Україна потрапляє до рейтингу QS Higher Education System Strength Rankings¹⁶, який визначає країни із найсильнішими в світі системами вищої освіти. У цьому рейтингу з 50 досліджуваних країн у 2018 р. Україна посіла 44-те місце.

Водночас у системі вищої освіти існує низка проблем, які разом із суттєвими зовнішніми та внутрішніми викликами створюють ризики та

негативно впливають на можливості розвитку. Зокрема в документі згадуються низький рівень автономії ЗВО та демографічні ризики. Якщо у 2008 р. на 10 тис. населення припадало 512 студентів університетів, академій та інститутів, то в 2019 р. показник склав вже 302 особи. А кількість студентів коледжів, технікумів, училищ на 10 тис. населення України за період, що розглядається, мала стійку тенденцію до зниження – майже в три рази, зі 120 студентів у 1995 р. до 41 у 2019 р. При цьому зберігається зростання освітньої еміграції – українці виїжджають навчатися до Польщі, Німеччини, Канади, Чехії тощо.

Ще одна проблема – це невідповідність структури підготовки поточним і перспективним потребам ринку праці та невідповідність навичок випускників ЗВО потребам роботодавців, а також слабкий зв'язок ЗВО з наукою та бізнесом.

Незатребуваність вищої освіти за спеціальностями природничого та технічного (за винятком комп'ютерних наук) напрямків призводить до спотворення структури контингенту студентів та абітурієнтів за науковими напрямками. Причиною цього є незадовільний стан і сировинна спрямованість економіки країни. Мала кількість високотехнологічних виробництв не створює достатнього попиту і не гарантує працевлаштування майбутніх фахівців. Водночас існує розрив між структурою підготовки кадрів і потребами ринку праці.

Стратегії визначили цілі розвитку системи вищої освіти України до 2031 р. [3]:

- покращення системи управління освітою і забезпечення автономії ЗВО;
- забезпечення збалансованості ринку праці фахівців з вищою освітою;
- забезпечення якості і доступності вищої освіти для різних верств населення;
- інтеграція науки, освіти та бізнесу для економічного зростання країни;
- розвиток кадрового потенціалу вишів;
- розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя;
- інтеграція в європейський і світовий освітній простір з урахуванням національних інтересів.

Основними очікуваними результатами Стратегії є подолання проблем вищої освіти, найбільш повне використання її можливостей та запобігання національних і глобальних ризиків, зокрема: створення ефективної системи управління на основі доцільного поєднання автономії з м'яким державним регулюванням; досягнення стабільності фінансування діяльності та розвитку ЗВО на основі паритету державного фінансування та залучення коштів бізнесових структур, фізичних осіб, іноземних інвесторів; досягнення стабільного фінансування науково-

дослідної діяльності ЗВО завдяки активній співпраці ЗВО з комерційним сектором; підвищення рейтингу українських науковців, ЗВО і у цілому системи вищої освіти до середнього по країнах ЄС; набуття студентами високого рівня універсальних і професійних компетенцій; досягнення рівня інклюзії, який відповідає найвищому рівню країн ЄС тощо.

У 2031 р. має бути розроблена нова Стратегія розвитку вищої освіти, узгоджена зі Стратегією соціально-економічного розвитку країни, стратегією науково-технічного та інноваційного розвитку. Альтернативним варіантом може бути створення інтегрованої стратегії розвитку освіти, науки й інновацій.

Література:

1. Про вищу освіту: Закон України № 76-VIII від 28.12.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

2. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>.

3. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.

РОЗВИТОК SOFT SKILLS У ЗДОБУВАЧІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шептуха О.М.

Здобувачі вищої освіти практично у будь-якій сфері потребують як компетентностей та навичок, необхідних для конкретної професії (hard skills), так і певного універсального набору рис та вмінь (soft skills). Терміни hard і soft skills беруть початок у військовій справі. У 1959 році армія США почала розробляти науково обґрунтований підхід до підготовки військовослужбовців. В ході розробки дослідники виявили важливість для військовослужбовців не тільки професійних навичок (hard skills), але й універсальних компетенцій (soft skills), які не піддаються планомірному вивченню. Розуміння відмінностей між soft і hard skills було виражено у доктрині "Системи проектування військової підготовки" 1968 року таким чином: hard skills є навичками роботи переважно з машинами, soft skills - навичками роботи з людьми та паперами. Після того, як терміни прижилися у військовій науці і психології, вони перейшли у вільне вживання у сфері бізнесу [1].

Відмінності hard skills від soft skills полягають у наступному:

1. Щоб бути успішним в освоєнні hard skills, необхідний інтелект (ліва півкуля мозку, IQ, логіка), для розвитку soft skills потрібна "емоційність" (права півкуля мозку, EQ, емпатія).